

ΕΥΑ Μ. ΜΑΘΙΟΥΔΑΚΗ

ΣΩΜΑ ΕΡΩΤΙΚΟ

Η ιστορία μιας μεταφράστριας

Nονβέλα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

© Copyright Εύα Μ.Μαθιουδάκη – Εκδόσεις Καστανιώτη Α.Ε.,
Αθήνα 2023

1η έκδοση: Μάρτιος 2024

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση για διασταύρωσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέροντς-Παρισιού, που κυροθήκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηρεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ Α.Ε.

ΓΡΑΦΕΙΑ: Θεμιστοκλέους 104, 106 81 Αθήνα

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: Ζαλόγγου 11, 106 78 Αθήνα

Τ 210-330.12.08 – 210-381.63.40 FAX: 210-382.25.30

e-mail: info@kastaniotis.com

www.kastaniotis.com

ISBN 978-960-03-7241-0

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΥΠΩΘΗΚΕ
ΣΕ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ
ΧΑΡΤΙ

Η ΓΡΙΑ ΑΛΕΠΟΥ

Kι αν είναι πιο αργά από όσο νομίζεις;

Από τότε που διάβασα την *Κόλαση* του Μπαρμπύς άλλη σκέψη δεν έχω στο μυαλό μου παρά πώς θα βρίσκω χρόνο να γράφω. Γράφω συνήθως αργά το βράδυ και πότε-πότε στον Ηλεκτρικό. Τριάντα έξι λεπτά να πας και τριάντα έξι να γυρίσεις δεν είναι και λίγο. Κηφισιά-Ομόνοια και του-μπαλιν.

Παλιά υπήρξα συστηματικός ημερολογιογράφος, είχα αποκτήσει αυτή την εμμονή από παιδί. Προφανώς πίστευα ότι καταγράφοντας στιγμές ο χρόνος διαστέλλεται. Κι όμως σε αυτά τα ημερολόγια δεν αντικρίζω πια τον εαυτό μου, μόνο θραύσματα ενός λησμονημένου παρελθόντος.

Σήμερα, συναισθηματικά φορτισμένος από την απουσία της Στέλλας, αποφάσισα να αρχίσω ετούτο εδώ το τετράδιο, ένα κατακαίνουργιο τετράδιο και να γράψω την ιστορία της.

Αισθάνομαι ότι έχω απέναντί της ένα χρέος, χρέος κρυπτικό για τη λογοτεχνική σπορά της, χωρίς βέβαια να μπορώ να αξιολογήσω λόγω και της φιλίας μας το ογκωδέστατο μεταφραστικό της έργο.

Και μπορεί να μη χρειάστηκε να παρακολουθήσω τη ζωή της από μια σχισμή, όπως ο ήρωας του Μπαρμπύς, πολλά όμως έπρεπε να ερμηνεύσω μέσα από συμφραζόμενα και μισοτελειωμένες ιστορίες.

Όταν τη γνώρισα ήταν ηλικιωμένη, γριά θα την έλεγες αν την έβλεπες στον δρόμο. Άλλα πώς να τη συναντούσες; Κλεισμένη στο σπίτι της, το σώμα της, η ίδια ολόκληρη, είχε γίνει ένα με το μικρό καθιστικό. Μια μάζα πάνω σ' ένα ξεθωριασμένο μαξιλάρι.

Μόνο το βλέμμα της παρέμενε διαπεραστικό

όση ώρα τα μακριά χέρια της τακτοποιούσαν χαρτιά, πληκτρολογούσαν στη βαριά γραφομηχανή, έσβηναν κι έγραφαν πάνω στο ξύλινο τραπέζι με τις κόλλες αναφοράς και τα χοντρά λεξικά. Μια ασημένια τσιγαροθήκη, ένα γεμάτο τασάκι, μια ανοιχτή μπαλκονόπορτα.

Ο κήπος αγκάλιαζε το ισόγειο δωμάτιο και η γλυσίνα έπνιγε με τις περικοκλάδες της τα γαλλικά παράθυρα. Η σιδερένια εξώπορτα κάπου μάγκωνε και οι σόλες των παπουτσιών έτριζαν πάνω στα πούσια που έριχνε το μεγάλο πεύκο.

Αν είχε προλάβει να τελειώσει την πρόταση που μετέφραζε, ύψωνε το βλέμμα της, παραμέριζε τα χαρτιά της και σε υποδεχόταν χωρίς να σηκωθεί.

«Γιρασία και σήμερα, Μιχάλη, τι μου έφερες; Έλα, κάθισε».

Όλο και κάτι της πηγαίναμε. Ζούσε από τη μετάφραση και στην ανάγκη από τη γενναιοδωρία των φίλων. Δεν πτοείτο όμως. Με το που άνοιγε το πεσκέσι σου κι έβαζε μια μπουκιά φαΐ στο στόμα της σαν να συνερχόταν λιγάκι, σαν το κορμί της να ξυπνούσε από βαθύ λήθαργο.

Γελούσε και κατεβαίνοντας από το σύννεφο που βρισκόταν σου διηγούταν μια από τις ιστορίες της. Στην περίπτωση αυτή ο γάτος Αγκύρας σηκωνόταν από το ψάθινο καλάθι του και μ' έναν πήδο βρισκόταν στη ζεστή κοιλιά της για να νανουριστεί από τη μακρόσυρτη φωνή της και από τα δάκτυλά της, που διέτρεχαν ρυθμικά τη σπονδυλική του στήλη.

Κρατούσε ελαφρά το «ρ», όχι απαραίτητα σαν ένδειξη κάποιας διαταραχής αλλά πιο πολύ με τον αέρα μιας πολυταξιδεμένης θεατρίνας. Εξάλλου και τα καπέλα με τα μεγάλα μπορ της άρεσαν και τα φανταχτερά μεταξωτά φουστάνια. Θεατρίνα βέβαια δεν δήλωνε αλλά ούτε και μεταφράστρια. Ήταν μόνο η Στέλλα!

Η Στέλλα και δίπλα της η Μαρία. Για τη Μαρία δεν έχω να σας πω πολλά. Συγγενείς δεν ήταν σίγουρα, γνωρίζονταν όμως αρκετά χρόνια και έμοιαιζαν δεμένες μεταξύ τους. Η Στέλλα την είχε από κοντά, σαν την κόρη που δεν απέκτησε, αλλά και βοηθό, dame de compagnie του παλιού καιρού, για μικροδουλειές και θελήματα.

Γειτόνισσα ήταν η Μαρία και μια μέρα άκουσε να της ζητούν βοήθεια. Η γηραιά κυρία προσπαθούσε να μεταφέρει ένα ξύλινο μπαούλο και της έπεφτε βαρύ. Την άλλη μέρα που ξαναπέρασε μπροστά από το σπίτι της, την είδε να κάθεται στο μπαλκόνι. Η Στέλλα της είχε στήσει καρτέρι.

Βίος και πολιτεία η κυρία Στέλλα και η Μαρία, πρωτοδιορισμένη δασκάλα στο γειτονικό Δημοτικό Σχολείο, συντροφιά καλύτερη δεν θα έβρισκε από τη δική της.

Ο ΚΕΡΔΙΣΜΕΝΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

«Ο ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ, το ξεδίπλωμα του ψυχικού κόσμου των ηρώων ήταν αυτό που συγκίνησε τους αναγνώστες, Μαρία.

»Ξέρεις, ο Ρομαίν Ρολάν, ένας συγγραφέας που αγαπούσα πολύ στα νιάτα μου, έλεγε ότι οι περισσότεροι διαβάζουμε το Πόλεμος και Ειρήνη μυωπικά, ότι χανόμαστε στις λεπτομέρειες μην μπορώντας να αναγνωρίσουμε το μεγαλείο του έργου, την πρωτοπορία, τη μαγεία του.

»Σημαντικό είναι ένα έργο τέχνης όταν σε κάνει να συμμετέχεις σε όσα αφηγείται, είτε πρόκειται για κείμενο είτε για πίνακα ζωγραφικής. Ακόμη και στο πιο δυσνόητο βιβλίο αρκεί να βρεις το σημείο τομής και να αποτελέσεις μέρος του. Να μιλήσει μέσα σου, να διατηρήσεις μια κρυφή επικοινωνία μαζί του χρόνια μετά το διάβασμά του. Σαν η ανάγνωσή του να συνεχίζεται στο διηγεκές, διαμορφώνοντάς σε υπόγεια και μυστικά, σχεδόν άθελά σου.

»Γι' αυτό παρομοιάζω τα βιβλία με τους φίλους, Μαρία. Πολλοί περνούν χωρίς να σταθούν δίπλα μας, ένας όμως βρίσκεται στον δρόμο μας και μας αλλάζει τη ζωή. Όπως ο Πιερ όταν συνάντησε τον Καρατάγιεβ, όταν κατάλαβε ότι αυτός, ο πλούσιος, ήταν φτωχός σε σχέση με τον προικισμένο με τη σοφία της ζωής ζητιάνο... Θυμάσαι τον αγνό Πιερ Μπεζούκωφ; Θυμάσαι πώς τον περιγράφει ο Τολστόι εν μέσω της φυλάκισής του;... με τη γεμάτη αγαλλίαση χαρά που άστραφτε στη μορφή του Καρατάγιεβ καθώς διηγόταν, το μυστηριώδικο νόημα τούτης της χαράς ήταν που ακαθό-

ριστα και χαρούμενα πλημμύριζε τώρα την ψυχή του Πιερού.

«Μη μου πείτε ότι θα μεταφράσετε το Πόλεμος και Ειρήνη, κυρία Στέλλα;»

«Σου έχω πει να κόψεις το κυρία, σκέτο Στέλλα!»

Στις ερωτήσεις δεν απαντούσε. Το σώμα της δεν ήταν καλός αγωγός του μυαλού της, που κάλπαζε ανυπάκουο. Δύσκολα συντονιζόταν με αυτό που τη ρωτούσες ή με αυτό που λεγόταν, την ώρα που λεγόταν. Ακόμη και ο τόπος όπου βρισκόταν της διέφευγε συχνά. Αναρωτιόταν κανείς αν ήταν έτσι από παιδί, καθυστερημένο τρένο, ή μήπως με τα χρόνια και λόγω επαγγέλματος είχε αναπτύξει αυτή την τακτική για να προστατεύει τον εαυτό της από ανούσιες συζητήσεις και καταστάσεις δύσκολες, όπως, ας πούμε, τις πιέσεις των πιστωτών της για τη διευθέτηση πολυκαιρισμένων οφειλών.

Η Στέλλα βέβαια δεν έδινε λογαριασμό σε κανέναν και για το μεταφραστικό της έργο δεν μιλούσε συχνά. «Μεταφράζω για να ζήσω», έλεγε

στους επίμονους. Και όταν σηκωνόταν για ν' αδειάσει το τασάκι με τα τσιγάρα, ήξερες ότι ο χρόνος σου είχε τελειώσει, είχε σβήσει.

Με τον καιρό έχανε την επαφή με την πραγματικότητα. Ο χρόνος στοιβαζόταν σαν σκόνη παλιά πάνω στο σκληρό της στρώμα. Η Στέλλα λίγους πια αναγνώριζε, μένοντας ξαπλωμένη πολλές ώρες στο ντιβάνι που είχε στήσει δίπλα στο γραφείο της, ταξιδεύοντας στα δαιδαλώδη λαγούμια του μυαλού.

Παραληρούσε μιλώντας γαλλικά ή άλλοτε σε μια γλώσσα ακατάληπτη, που έμοιαζε με τουρκικά. Αγωνία χωρίς τέλος με εικόνες που εναλλάσσονταν μέσα στα μάτια της.

Δεν θα έπρεπε να τις μπερδεύει τις γλώσσες, το ήξερε καλά, της το είχαν μάθει στη Γαλλική Σχολή Καλογραιών, όπου μαθήτευσε εσώνλειστη από μικρό παιδί. «Μιλάμε και σκεφτόμαστε στα γαλλικά, δεν μεταφράζουμε από τη γλώσσα μας». Μου είχε μιλήσει γι' αυτήν τη μέθοδο. Ουσιαστικά την έβαζαν να αποστηθίζει μεγάλα αποσπάσματα από βιβλία, χωρίς πάντοτε να καταλαβαίνει το

νόημά τους. Βιβλία που της δίδαξαν τους αυτοματισμούς της γλώσσας, το να απαντάει χωρίς να σκέφτεται. Είχαν οι άλλοι κάνει τις επιλογές τους για εκείνη.

Ο μοιραγέτης Θεός δεν την ευνόησε τη Στέλλα. Άλλα και ποιος είχε άραγε την παραμικρή υποψία στις αρχές του περασμένου αιώνα για τις καταιγίδες που τον περίμεναν στη ζωή του; Αυτή η πλουσιοκόρη, η κανακεμένη από γιαγιάδες και νταντάδες, έζησε πτωχιά και έφυγε μονάχη. Δέκα όλοι κι όλοι άνθρωποι την αποχαιρετήσαμε στην κηδεία της.

Το τέλος μιας γερόντισσας θα πείτε, το περίγραμμα ενός μυθιστορήματος μιας πλούσιας σε εμπειρίες και έργο μεταφράστριας, που θα μπορούσε να διαβαστεί και να αγαπηθεί. Κι αν προσέθετες και λίγη πικάντικη σάλτσα, τότε και η Στέλλα θα σου γελούσε πονηρά.

Όμως το πράγμα ήρθε αλλιώς.